

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâslı GAD FRANKO

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsî B. Temyiz Mahkemesi İkinci
hukuk dairesi reisi

Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri
Müdürü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlislerinden

Ahmet Refik B. Sabık Temyiz Mahkemesi
azasından

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlislerinden

M. Şarî Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlislerinden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müdürlislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müdürlislerinden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzârı komisyonu
azasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gad Franko Beyin yazıhanesi

Telefon: Beyoğlu 3609

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretile beraber

400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

EKSPRES MATBAASI

1931

Kanunu Medeni tetebbuatı :

Asıl (L'ORIGINE) Vatandaşlık hakkı (Le droit de cité) İkametkâh (Le domicile)

Yazan : Tapu müdürü ummîsi Atıf

Malûm olduğu üzere Kanunu medeninin mevzuu, şahısların haklarile (Droit des personnes) Aynı haklardır, (Droit reëls). Bu haklar fiiliyatta vücut bulabilmek için hakların mevzuu olan bir taraftan şahıslar ve diğerk taraftan ayınlar tespit edilmiş olmak lâzımdır. Şahısların ahvalini ahvali medeniye sicilli (Le registre de fetas civil) ayınların ahvalinide Tapu sicilli (Le registre) tesbit eder. Elde muntazam surette tutulan ve işlenen bu iki sicil mevcut olmayınca kanunu medeninin tatbiki muhal ve hayal olur. Bir Devlet içtimâi nizamını ve âmmenin hukukünü temine muktedir bir Autorité olarak kurulmak ve teşekkül edebilmek için bu iki mükim sicilli kurmak ve muntazaman işletmek mecburiyetindedir. Aksi takdirde her türlü gayret ve fedakârlığa rağmen o memlekette hak ve adaletin teminine imkân bulunamaz. Biz bu tetkimizde ahvali umumiye sicillinin en esaslı mevzuları olan ve bizde tavziha mühtaç bulunan asıl (L'origine) Vatandaşlık hakkı (Le droit de cité) ve ikametkâh (Le domicile) gibi üç esasını mütalea edeceğiz.

Bir kimsenin aslı (L'origine) onun Vatandaşlık kanunile tayin edilmiştir. Vatandaşlık hakkını hukuku âmmek kanunu tespit eder. Eğer bir kimse müteaddit Vatandaşlık hakkına malikse onun aslı aynı zamanda hali hazırda ikametgâhı olan veya son ikametgâhı bulunan yerdedir. Yoksa onun aslını kendisinin veya âbai ecdadının iktisap ettiği Vatandaşlık hakkı tayin eder. "İsviçre kanunu medenisi 22 inci madde,, Bu hüküm bizim kanunu medenimize asla girmemiştir, yani asıl (L'origine) mefhumu bizde alınmamıştır. Binaenaleyh bizim kanunu medeninin

almağa hiç lüzum görmediği aslın (L'origine) nin mahiyetini lâyükile anlamak için İsviçre kanunu medenisinde bunun temas ettiği hükümleri birer birer zikretmek mecburiyetindeyiz. İsim tebdiline ait İsviçre kanunu medenisinin 30 uncu maddesinin birinci fıkrası “ Bir şahsa onun aslının kantonu Hükûmeti muhik sebepler varit olduğu takdirde isminin tebdiline müsaade verir,, , bizim kanunda buna tekabül eden 26 ncı madde “ muhik sebeplere binaen bir kimse isminin değıştirilmesini istiyebilir,, . Bunun hangi makamdan isteneceğı meskûttur. Ahkâmı umumiyyeye tebaan hâkimin hükmünü istihsal etmek lâzım gelirse de buna hangi hâkimin selâhiyettar olduğunu tayin için elimizde hiç bir esas yoktur.

Gaip hakkında olan İsviçre kanunu medenisinin 35 inci maddesi “ Ölüm tehlikesi içinde kaibolan ve ya çoktanberi kendisinden haber alınamayan bir kimsenin ölümü pek muhtemel görünürse hakları ölüme muallâk kimselerin talebi üzerine hâkim gaipliğe karar verebilir. Salâhiyettar hâkim gaibin İsviçredeki son ikametkâhının hâkimidir. Yahut eğer gaip İsviçrede hiç ikamet etmemiş ise anın aslının (L'origine Hâkimidir) bu hüküm Türk kanunu medenisinde şöyledir “ Madde 31 in ikinci ve üçüncü fıkraları : salâhiyettar hâkim gaibin Türkiyedeki son ikametgâhı hâkimidir. Eğer gaip Türkiyede asla ikamat etmemiş ise nüfus sicillinde mukayyet bulunduğu ve bu kayıt yoksa pederinin mukayyet olduğu mahallin hâkimidir. „

Evlenme ilânı hakkında İsviçre kanunu medenisinin 106 ncı maddesi “ Evlenme vadi nişanlı erkeğın ikametgâhının ahvali medeniye memuruna (L'officier de L'état civil) beyan edilir. Eğer nişanlı erkek ecnebi memleketinde ikametgâh sahibi olmuş bir İsviçreli ise bu vaat onun aslının ahvali medeniye memuruna beyan edilebilir. İlân hem nişanlıların ikametgâhının ve hem aslının ahvali medeniye memuru tarafından yapılır. „

Bu maddenin bizim kanunumuzdaki mukabili şudur. Madde 98 :
Beyan için evlenecek erkeğin ikametgâhı belediyesine müracaat olunur. Evlenecek erkek, ikametgâhı ecnebi memlekette olan bir Türk ise beyan için sicillinde mukayyet bulunduğu ve bu kayıt yok ise pederinin mukayyet olduğu yerin belediyesine müracaat olunabilir. İlân hem tarafeynin ikametgâhlarında hem sicillerinde mukayyet bulundukları ve bu kayıt yok ise pederlerinin mukayyet olduğu mahalde belediyeler tarafından yapılır. „ İkametgâh mevzuu vesilesile aşağıda bu maddeye yine avdet edeceğimizden son fıkradaki sakatlık hakkında orada mütaleamızı söyleyeceğiz.

İsviçre kanunu medenisinin 256 inci maddesinin ikinci fıkrası :
Kadın evlenmeden evvel gebe kaldığı takdirde koca tanımış olsa bile onun çocuğunun babası olmak ihtimali bulunmadığını dava etmek hakkını kocanın aslının salâhiyettar makamına bıraktığı halde medeni kanunumuzun 245 inci maddesinin ikinci fıkrası bu dava hakkını alehtlak müddei umumiye tevdi etmiştir.

Nesebin tayini hakkında İsviçre kanunu medenisinin 261 inci maddesi “ Selâhiyettar hâkim müddeinin ikametgâhının hâkimidir. İşbu hâkim iddiayı babanın aslının Kommününe bildirmekle mükelleftir. Ta ki bu kommün menfaatlerini koruyabilsin. „ Maddenin kanunumuzdaki mukabili şudur, Madde 250 “ Nesebin tashihi hakkında selâhiyettar olan hâkim davacının ikametgâhı hâkimidir. Hâkim, tashih talebini hukuku âmmenin siyaneti için nüfus memuruna tebliğe mecburdur. „ İsviçre kanununun nesebin tayin veya tashihi iddiasını kommüne bildirmek mecburiyetini vazetmesi çocuğun işbu kommünün vatandaşlık hakkını iktisabı halinde kommünün çocuğa bakmak mecburiyeti varit olmasındandır. Bizde ise bakmak mecburiyeti. nüfus memuru için varit olmadığı gibi bu hususun nüfus memuruna ihbarında başkaca bir faide yoktur. Bu hususta nafaka ile mükellef belediyedir. Madde 317.

İsviçre kanunu medenisinin 262 inci maddesi “ Baba ve ananın mirasçısı mevkiinde bulunanlar ve babanın aslının kantonunun selâhiyettar makamı tayin edilen nesebe ittıla tarihinden itibaren üç ay zarfında itiraz edilebilirler. Ve bunlar çocuğun iddia edilen ebeveyninden olmadığını ispat etmek mecburiyetindedirler. Selâhiyettar hâkim ebeveynin ikametkâh hakimi veya nesebi tayin eden hâkimdir ..

Kanunu medeninin 251 inci maddesi “ Ana ve babanın kanunî mirasçıları ile müddeiumumî, nesebin tashihine muttali oldukları günden itibaren üç ay içinde itiraz edebilirler. Çocuğun o ana ve babadan olmadığını isbat dâvacılara aittir. İtiraz davasının mercii tashih kararının verildiği mahal veya ana ve babanın ikametgâhı hâkimidir..

İşte İsviçre kanunu medenisinin zikrettiğimiz ve edebileceğimiz bir takım maddeleri var ki orada hükmü mahsusu ihtiva eden asıl (L'origine) mefhumu bizim kanunu medenî ahkâmımızda alınmamak için başka başka mevzularla ifade edilmiştir. Halbuki verilen izahattan anlaşıl-mıştır ki asıl (L'origine) bizim kanunu medenimizde telâkki edildiği gibi “ nüfusta kayıt olunan mahal ve eğer bu kayıt yok ise pederinin mukayyat olduğu mahal „ değildir.

Çünkü nüfusta yerli veya yabancı olarak ta kaydedilebilir. Binaen-aleyh ârzu olunurdu ki (L'origine) mefhumunu kanunu medenimiz kabul etmiş ve bunun ne surette tayin edileceğini Türk vatandaşlığı veya belediye kanunu tesbitetmiş olsun. Bunun tesbit edilmesi kanunu medenî mevzuunda itiraf etmelidir ki bir noksandır. Esasen İsviçre kanununda (L'origine) mefhumunun bir az muğlak olması orada müteaddit vatandaşlık hakkı kabul edilmesindendir. Bizde yalnız bir nevi hemşehrilik olduğundan (L'origine) her Türkün hemşehrîsi olduğu mahaldir diye tayin ve tesbit olunabilirdi.

Vatandaşlık hakkına gelince (Droit de cité) bu âmme hukukunun bir prensipidir. Fakat bir çok medenî haklara müteallik neticeleri vardır.

Bu vatandaşlık hakkına ancak hakikî eşhas (Les personnes physiques) malik olabilirler. Eşhası hükmiyeye gelince, (Les personnes morales) bunlar ancak beynelmîlî hukuku hususiye ihtilâfatında ehemmiyet iktisap ederler.

Vatandaşlık hakkı hukuku âmmî kanunlarile tayin olunur. Bizde bunu tayin eden 28 Mayıs 1928 tarihli ve 1312 N. Türk vatandaşlığı kanunudur.

İsviçre kanunu medenisine göre vatandaşlık hakkı atideki ahvalde kendiliğinden iktisap olunur. Evlenme aktinde (Madde 161), boşanmada (Madde 134, 149) Meşru zürriyette (Madde 133, 270), Sonradan izdiyaç ile nesebin tayininde (Madde 258). Hâkimin karârile nesebin tayininde (Madde 260). Babanın evlât tanınmasında (Madde 302), Babanın mahkeme hükmile tanınmasında (Madde 309, 223) gayri meşru zürriyette (Madde 324, 325) Anası ve babası belli olmıyan çocuklarda (Madde 330).

Türk kanunu medenisine göre vatandaşlık hakkının kendiliğinden iktisabı İsviçre kanunu medenisinin 270, 324, 325 inci maddelerine takabül eden 259, 311, 312 inci maddelerinde gösterilen ahvaldedir.

Kadın zevcinin ismini taşır ve zevcinin vatandaşlık hakkını iktisap eder. İsviçre kanunu medenisi madde 161. Kanunu medenimizin buna tekabül eden 153 üncü maddesi şöyledir. (Karı kocasının aile ismini taşır) vazii kanunumuz kadının vatandaşlık hakkını meskût geçmiştir ki bunu Türk vatandaşlığı kanunu ikmal etmektedir. Türk kanunu medenisi Madde 559 “ nesebi sahih olan çocuk, babasının ismini taşır ve onun vatandaşlık haklarına malik olur ”

İsviçre kanunu medenisinin 270 inci maddesi “ nesebi sahih olan çocuk babasının ismini taşır ve onun vatandaşlık hakkını iktisap eder: “ Nesebi sahih olan yani İsviçre kanunu medenisinin 252 inci maddesi mücibince evlilik esnasında veya nikâhın feshinden itibaren 300

gün içinde doğan veya 258; 260 inci maddeler mucibince ebeveynin sonradan evlenmesi veya Hâkimin hükmile nesebi teayyün eden çocuktur. Gerek bu isim ve gerek bu vatandaşlık hakkı doğumla veya nesebin teayyünile kendiliğinden çocuğun hakkı olur, Bu hak üzerinde gerek ebeveynin arzusu ile ve gerek alâkadarlar arasında mukavele ile hiçbir değişiklik yapılamaz. Çocuk babasının ismini taşımağa aynı zamanda hem selâhiyettar ve hem mecburdur. Eğer baba ismini değiştirirse bu tadil sagir çocuklar hakkında cari olur.

Kanunu medenimizin Türklere de babasının ismini yani aile ismini taşımak salâhiyet ve mecburiyetini vazetmesi hukuken bizi medenî tekâmülde mühim bir merhale ileri atmıştır. Çok teessüre şayandır ki tatbikatta bu hak umumiyet itibarile istimal edilmemektedir. Gerek nüfus sicilli kayıtlarında gerek resmî ve umumî muamelâtta biz henüz aile ismi taşımıyoruz. Kanunu medenimizin verdiği bu hakkı ve tahmil ettiği bu mecburiyeti tatbik etmemek için bir sebep olmadığı gibi yalnız doğum ismimizle medenî heyet muvacehesinde vaziyetimiz garip olmaktan kurtulamıyor. Bundan başka hukukî ve içtimai şerait içinde bu noksanın zararını bertaraf etmeğe hiç bir zaman muvaffak olamayacağız. Bunun için yapılacak iş bir tatbikat kanunile her kesin bir aile ismi edinmesini temin etmek ve ilk yapılacak tahrirde her Türkü aile ismile nüfus sicilline daha doğrusu ahvali medeniye sicilline geçirmektir.

Türk kanunu medenisi Madde 311 “Evlilik haricindeki doğumda anasına kalan çocuk anasının aile ismini taşıdığı ve onun vatandaşlık hakkını iktisap ettiği gibi gerek anasının ve gerek anasının hısımlarına karşı sahih olmayan nesep üzerine terettüp eden hak ve vazifelere dahi sahiptir.” Madde 312 “Babaya nisbeti babalık hükmile veya tanınmak suretile teayyün eden çocuk babanın aile ismini taşır ve onun vatandaşlık hakkını iktisap eder”

Tapu müdürü umumisi

ATIF